

Ankomsten til Danmark

Den 29. august 1943 var den danske regering gået af, og dermed ophørte samarbejdspolitikken formelt. Landets styre var overladt til departementscheferne, der dog uofficielt drøftede beslutningerne med de tidligere ministre. Udenrigsministeriets direktør Nils Svenningsen stod i spidsen for departementschefstyret, og det var ham besættelsesmyndigheder under ledelse af Werner Best traf aftaler med.

I slutningen af januar 1945 gav besættelsesmyndighederne under ledelse af Werner Best Svenningsen besked på, at i hvert fald 10.000 sårede tyske soldater ville blive overført til Danmark. Svenningsen protesterede med den begrundelse, at indkvarteringen af ville kræve, at besættelsesmagten beslaglagde endnu flere bygninger, og det danske sundhedsvæsen ikke kunne tage sig af så mange. Besættelsesmyndigheder meddelte, at de sårede hovedsageligt ville blive indkvarteret i militærforlægninger og bygninger, som besættelsesmagten i forvejen rådede over, og behandlingen af de sårede skulle tyske læger og sygeplejersker tage sig af.

Det var ikke kun sårede soldater, der skulle til Danmark. I begyndelsen af februar havde Hitler givet ordre til, at tyske borgere fra den østlige del af riget midlertidigt skulle evakueres mod vest – og bl.a. til Danmark. Werner Best havde – uden at informere Svenningsen – ladet Berlin forstå, at der i Danmark ville være plads til op imod 150.000 flygtninge.

Den 11. februar ankom fragtskibet *Wartheland* med omkring 2.500 sårede til København. Ombord var også 200 flygtninge. I løbet af februar kom der endnu flere tyske flygtninge til Danmark. I begyndelsen kom de fleste med tog til den sydlige del af Jylland, hvor de blev indkvarteret hos det tyske mindre tal og mindretallets institutioner. Danmark skulle sørge for mad og lomme penge til flygtningene. Pengene skulle konteres på den såkaldte værnemagtskonto. I løbet af marts og april steg antallet af flygtninge markant, og nu ankom hovedparten med skib.

Besættelsesmyndighederne ønskede dansk hjælp til tage sig af de mange flygtninge – og at danske læger og sygeplejerske ville behandle de syge. Det ville lægeforeningen ikke være med til, og der blev truffet en aftale om, at de tyske flygtninge skulle behandles af tyske læge og sygeplejerske ”og at danske læger intet skal have med dem at gøre”. I praksis betød det, at også meget syge flygtninge – herunder spædbørn – blev nægtet behandling på danske hospitaler.

Flygtningestrømmen tog til. Samtidig sendte besættelsesmagten hundredvis af arresterede modstandsfolk til koncentrationslejre i Tyskland. Her befandt der sig i forvejen en stor del af de danske politifolk, som besættelsesmagten havde interneret i september 1944. Efter lange forhandlinger mellem departementschefstyret og de tyske myndigheder blev det aftalt, at arresterede danske statsborgere ikke skulle sendes til tyske koncentrationslejre, og at danske politifolk kunne tages hjem fra lejrene i Tyskland. Til gengæld skulle man i Danmark acceptere, at der kom flere flygtninge til landet.

Mens besættelsesmyndighederne appellerede til befolkningen om at udvise forståelse for og have medlidenhed med de tyske flygtninge, gjorde modstandsbevægelsen de modsatte. I illegale blade blev alt tysk – inklusive flygtningen – lagt for had. Og modstandsfolk forsøgte med alle midler at stoppe strømmen af flygtningene, bl.a. hindre skibene i at lægge til kaj.

Trigger – I gang med temaet

Hvad ville I have tænkt og gjort?

Læreren kan fortælle om situationen i det besatte Danmark i foråret 1945. Sabotagen tager til. I de store byer er der jævnlige voldelige sammenstød med skyderier og drab mellem på den ene side modstandsfolk og på den anden Gestapo og Hipo-folk. Modstandsfolk dømmes til døden og henrettes. Andre dømte sendes til Frøslevlejren og måske videre derfra til koncentrationslejre i Tyskland. Og så vælter det ind med tyske flygtninge. Skoler og idrætsanlæg beslaglægges for at huse dem. Mad og andre nødvendige varer er rationeret, og nu skal Danmark også sørge for de tyske flygtninge – og så skal de ovenikøbet have lommepenge.

Ganske vist er de fleste tyske flygtninge var kvinder og børn og ældre mænd. Men skal man have medlidenhed med dem – og måske hjælpe dem?

I grupper drøfter eleverne, hvordan de selv ville have forholdt sig til situationen og flygtningene, hvis de havde boet i København i foråret 1945. Ud over at skabe interesse for emnet er sigtet også, at eleverne arbejder med historisk empati og øver sig i at skifte perspektiv, dvs. forstår en given fortid på dens egne betingelser.

Spørgsmål til kilderne

Kilde 1: Pesttransporter

- Hvilket indtryk giver kilden af de sårede soldater og flygtningene?
- Vækker beskrivelsen medlidenhed med soldaterne og flygtningene? Begrund.
- Hvorfor hævder kilden, at tyskerne der er ansvarlige for transporterne ”lader hånt om alle sikkerhedsforanstaltninger”?

Kilde 2: Tøjhjælp til de tyske flygtninge

- *Fædrelandet* var en dansk nazistisk avis. Kan man se det af artiklen?
- Hvordan søger kilden at vække medfølelse med flygtningene?

Kilde 3: Sådan opfører flygtninge sig

- Hvordan opfører de tyske flygtninge sig ifølge kilderne?
- Begge kilder har små historier om flygtningene. Hvor troværdige mener I, at de er?
- Hvad vil avisen opnå med historierne?

Kilde 4: Flygtningetoget ankommer

- Hvilken tilstand er flygtningene i ifølge kilden?

- Undersøg hvordan kilden er skrevet. Tror I at den skabte medfølelse hos avisens læsere? Hvorfor?

Kilde 5: Mange tyske flygtninge

- Hvordan beskriver *Herning Avis* flygtningene og tyskerne anderledes end fx *Information* (se kilde 1 og 3)
- Hvad er forklaringen på det?

Kilde 6: Ubudne gæster

- Hvem står ifølge kilden bag en hadkampagne mod de tyske flygtninge?
- Hvorfor mener kilden, at hadkampagnen er slået fejl?

Kilde 7: Upopulære flygtninge

- Kan kilden bruges til at sige noget om den generelle holdning til de tyske flygtninge? Hvorfor?
- Hvilket indtryk får an af dødeligheden blandt flygtningene, der var indkvarteret på Grundtvigskolen?
- I den sidste tid af besættelsen var der indkvarteret næsten 600 flygtninge på Grundtvigskolen. Mon det faktisk "hver formiddag", at en lastvogn hentede adskillige døde?
- Hvad kan være grunden til, at ophavsmanden (Georg Lindevall) husker det sådan?

Kilde 8: Dumme døene

- Hvilket indtryk giver kilden af forholdet mellem danskerne og de tyske flygtninge?
- Hvem har ifølge kilden ansvaret for, at forholdet ikke var godt?
- Læs den sidste linje i kilden. Hvorfor fortæller ophavsmanden (Ib Thaarup) det?

Kilde 9: Medlidenhed er landsforræderi

- Hvilke argumenter bruger *De frie Danske* for at overbevise læserne om, at man ikke skal have medlidenhed med de tyske flygtninge?
- Hvorfor mon det var vigtigt for modstandsbevægelsen, at befolkningen *ikke* havde medlidenhed med flygtningene?

Kilde 10: Flygtninge på Skjern station

- Hvordan blev flygtningene transporteret med tog?
- Hvilke aldersgrupper og køn er der flest af blandt flygtningene?
- Beskriv ud fra filmen, hvordan flygtningene har det.